

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Saavutettavuus, kohtuullinen mukautus, kohtuullinen aika, ravintola

Diaarinumero: YVTLTK/4XX/2018

Antopäivä: XX.XX.2019

Sähköpyörätuolia vammansa takia liikkumiseen käyttävä hakija ei ollut päässyt sisään vastaajan ravintolaan, koska ravintolan ovella oli kynnyks, joka esti hakijaa asioimasta sähköpyörätuolillaan ravintolassa. Hakija oli pyytänyt vastaajaa hankkimaan ravintolan sisäänkäynnille irtoluiskan, jotta hän olisi päässyt nauttimaan ravintolan palveluista. Hakija katsoi, että häneltä oli evätty kohtuullinen mukautus, koska ravintolassa asiointiin mahdollistava luiska oli asennettu vasta, kun hakijan hakemus oli vireillä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi sekä hakijan että vastaajan esittämien seikkojen perusteella selvitetyn, että vastaaja oli jossakin vaiheessa ennen ensimmäisen vastauksensa lautakunnalle antamista hankkinut ravintolan ovelle luiskan. Lautakunnalle ei käynyt selväksi, milloin luiska oli tarkalleen asennettu. Lautakunta katsoi johtopäätöksensä, että kun vastaaja oli hakijan esittämästä kirjeenvaihdosta ilmenevästi ryhtynyt välittömästi selvittämään luiskan hankkimiseen liittyvää asiaa ja kun luiska oli sittemmin asennettu, vastaajan ei ollut selvitetty toimineen vastoin mukautuksen toteuttamisen kohtuullisen ajan vaatimusta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että hakija oli esittänyt luiskan määräystenvastaisuudesta ainoastaan arvailuja eikä ollut yksilöinyt esimerkiksi mitään luiskan turvallisuustekijöihin liittyvää seikkaa, jonka perusteella lautakunnalla olisi ollut aihetta arvioida vastaajan toteuttaman kohtuullisen mukautuksen olleen olosuhteisiin sopimaton. Hakija ei myöskään yksilöinyt hänen sisäänpääsyynsä liittyvää muuta syrjintää eikä edes väittänyt, että luiskaa ei sinänsä olisi ollut pidettävä lain tarkoittamana kohtuullisena mukautuksena.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta arvioi vastaajan tekemän mukautuksen asianmukaiseksi ja hylkäsi hakemuksen.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on selkäydinvammainen ja käyttää liikkumiseensa sähköpyörätuolia. Hakija on halunnut asioida vastaajan omistamassa ravintolassa.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella, kun se on evännyt häneltä hänen pyytämänsä kohtuulliset mukautukset. Hakija pyytää lautakuntaa kieltämään syrjinnän jatkossa.

Hakijan perustelut

Ravintolan ovella oli kynnys, joka esti hakijaa asioimasta sähköpyörätuolillaan ravintolassa. Hakija oli pyytänyt vastaajaa hankkimaan liikkeen sisäänkäynnille irtoluiskan, jotta hän olisi päässyt nauttimaan ravintolan palveluista. Ovella oleva kynnys oli pieni ja asia olisi ollut helppo hoitaa. Kohtuullinen mukautus oli toteutettava viivytyksettä, mutta vastaaja oli pysytellyt passiivisena eikä ollut hakemuksen vireille tullessa kahden viikon kuluessa hankkinut luiskaa eikä ainakaan informoinut hakijalle asiasta. Vastaaja oli asentanut luiskan lopulta vasta, kun asia oli jo saatettu lautakunnan käsiteltäväksi. Kohtuullisen mukautuksen toteuttamiseen velvollinen taho ei voinut toteuttaa mukautusta vasta, kun asiassa oli vireillä syrjintää koskeva prosessi.

Vastaajan sittemmin asentama luiska ei hakijan näkemyksen mukaan täyttänyt esteettömyysmääräyksiä. Luiskan tekeminen ei itsessään riittänyt, vaan mukautuksen tuli olla myös asianmukainen. Hakijalla ei kuitenkaan ollut edellytyksiä arvioida luiskan määräystenmukaisuutta.

Hakija on 30.11.2018 lähettämässään lisäkirjelmässä ilmoittanut, ettei liikkeen ovella ollut vähään aikaan ollut minkäänlaista luiskaa.

Vastaajan vastaus

Vastaaja on kiistänyt syrjineensä hakijaa, mutta katsonut, ettei se voi ottaa kohtuullisten mukautusten epäämiseen kantaa.

Vastaajan perustelut

Hakijan kohtuullisia mukautuksia koskeva pyyntö oli vastaajalle hyvin ymmärrettävä, yksinkertainen ja tärkeä. Hakijan yhteydenoton jälkeen vastaaja oli ryhtynyt selvittämään minkälainen hankittavan luiskan tulisi olla ja miten se järjestettäisiin paikalle. Selvittelyssä oli mennyt oma aikansa, eikä luiskaa valitettavasti oltu saatu hoidettua paikalle heti. Ravintolassa ei ollut aikaisemmin ollut luiskaa, mutta ravintolan henkilökunta oli aina ystävällisesti auttanut kaikkia asiakkaita tarvittaessa sisään. Tarkoituksena ei missään tapauksessa ollut syrjiä mitään asiakasryhmää.

Luiska oli vastaajan 18.5.2018 antaman vastauksen antamiseen mennessä asennettu ammattilaisen tekemänä niin, että se oli turvallinen. Luiska oli ammattilaisyrityksen tuottama ja se oli tehty ajankohtaisten vaatimusten mukaisesti. Luiskan viereen matalalle oli lisäksi lisätty kello, jota asiakkaat saattoivat soittaa ja pyytää ravintolan henkilökuntaa avustamaan oven kanssa. Miltään asiakasryhmältä ei ollut työn aikana evätyä pääsyä ravintolaan, vaan henkilökunta oli ollut ja on edelleen valmiina avustamaan tulijoita. Aikarajaa muutosten tekemiselle ei ollut säännelty.

Asia on käsitelty sisäisesti ja vastaaja valmistautuu kommunikoimaan jatkossa asiakkaiden suuntaan paremmin.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei asiassa ole syntynyt olettaa kohtuullisten mukautusten epäämisestä ja siten syrjinnästä, ja hylkää hakijan hakemuksen.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Syrjinnän kielto

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Lain 4 §:n 4 momentin mukaan tavaroiden tai palveluiden tarjoajalla tarkoitetaan laissa sitä, joka ammattimaisesti tarjoaa tavaroita tai palveluja yleisesti saataville.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää on muun muassa kohtuullisten mukautusten epääminen.

Suomessa lailla (26/2016) voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD, vammaisyleissopimus) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Kohtuulliset mukautukset

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan muun muassa tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita. Pykälän 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan kohtuullisella mukauttamisella tarkoitetaan tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyitä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.

Vammaisyleissopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin ja muihin sisä- ja ulkotiloihin. Artiklan 2 b kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla varmistetaan, että yksityiset

tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäkiellosta ei johdu velvollisuutta kohdella ihmisiä eri tavoin näiden henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla, jollei kyse ole ehdotetun lain 15 §:ssä tarkoitettusta vammaisen henkilön tarvitsemasta kohtuullisesta mukautuksesta. Esitöiden mukaan kohtuullisten mukautusten tulee olla kulloisessakin tilanteessa tarvittavia. Mukautukset ovat luonteeltaan tapauskohtaisia ja niiden tulee vastata kyseisessä konkreettisessa tilanteessa vammaisen ihmisen tarpeisiin. Mukautukset voidaan toteuttaa tapauskohtaisesti ja siten olosuhteista riippuen eri tavoin. Mukautuksen kohtuullisuudella tarkoitetaan yhtäältä sitä, että mukautuksista ei saa koitua kohtuutonta taloudellista tai muunlaista rasitetta, ja toisaalta sitä, että mukautusten tulee vammaisten ihmisten näkökulmasta kohtuullisella tavalla toteuttaa heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa saada esimerkiksi palveluja. (HE 19/2014 vp, s. 70 ja 79-81)

Edelleen esitöiden mukaan toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Sääntely ei edellytä, että olosuhteet, joissa esimerkiksi palveluja tarjotaan, ovat kohtuullisten mukautusten tekemisen jälkeen vammaisille ihmisille täsmälleen samanlaiset kuin muille asiakkaille. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. (HE 19/2014 vp, s. 79-80.)

Edelleen esitöiden mukaan mukautusten luonteeseen kuuluu se, että niiden toteuttaminen ei muodostu kohtuuttomaksi. Selvää on, että mukautusten toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset ja muut merkitykselliset seikat huomioon ottaen kohtuuttomaksi muodostuvien mukautusten tekemiseen ei ole velvollisuutta. Mukautusten tulee siten olla tarkoituksenmukaisia ja turvallisia. Mukautuksista ei siten saa aiheutua vahingon vaaraa. Asianmukaisuusvaatimus pitää sisällään ajatuksen toimenpiteiden tehokkuudesta ja käytännöllisyydestä. Toimenpiteen tulee vastata vammaisen ihmisen tarpeeseen, se tulee toteuttaa kohtuullisessa ajassa mukauttamispyynnön esittämisestä, ja sen tulee olla käytännön näkökulmasta olosuhteisiin soveltuva. (HE 19/2014 vp, s. 79-80)

Esitöiden mukaan kohtuulliset mukautukset on käsitteellisesti erotettava yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä, joista säädetään muualla lainsäädännössä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. (HE 19/2014 s. 37 ja 79)

Vammaisyleissopimuksen toteutumista valvovan komitean mukaan sopimuksen tarkoittama saavutettavuus liittyy ihmisryhmiin, kun taas kohtuulliset mukautukset liittyvät yksilöihin. Komitean mukaan sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukainen syrjintäkielto velvoittaa sopimusvaltiot selkeästi määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi muun muassa avoimien palvelujen pariin pääsemisen epäämisen. Komitean mukaan kohtuullisella mukauttamisella pyritään saavuttamaan yksilökohtainen oikeudenmukaisuus varmistamalla syrjimättömyys tai yhdenvertaisuus ja ottamalla huomioon yksittäisen henkilön ihmisarvo, itsemääräämisoikeus ja valinnat. (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 2 (2014), kohdat 25, 26 ja 29)

Asian arviointi

Syrjintäoletettaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäolettaja syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi olettaman syntymiseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp., s.71)

Hakija on katsonut, että vastaaja on syrjintäkiellon vastaisesti evännyt häneltä hänen pyytämänsä kohtuulliset mukautukset, kun se ei ollut hankkinut ravintolaan irtoluiskaa. Lisäksi hakija on arvioinut myöhemmin toteutetun mukautuksen olleen esteellisyysmääräysten vastainen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa ensinnäkin, että sen arvioitavana on hakemuksen perusteella yksittäiseen konkreettiseen tilanteeseen liittyvä hakijan asioinnin mahdollistava kohtuullinen mukautus, ei vastaajan ravintolatilaan liittyvä saavutettavuus tai määräystenmukaisuus yleisemmin. Lautakunta arvioi ainoastaan, onko hakijalta hänen väitteensä mukaisesti evätty hänen pyytämänsä kohtuulliset mukautukset ja toiseksi, onko vastaajan sittemmin toteuttama mukautus ollut yhdenvertaisuuslain tarkoittamalla tavalla asianmukainen.

Hakijan mukaan vastaaja oli aikaillut mukautuksen toteuttamisessa ja toiminut vasta, kun asia oli jo vireillä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa. Hakemuksen mukaan hakija on lähettänyt 14.3.2018 vastaajalle ensimmäisen luiskankin hankkimista koskevan viestin, johon vastaaja on samana päivänä vastannut tiedustelewansa asiasta sekä ravintolasta että kaupakeskuksesta. Hakija ja vastaaja ovat liitteistä ilmenevästi käyneet viestikeskustelua 24.3.2018 saakka. Vastaaja on tuolloin viimeisessä viestissään ilmoittanut, että luiska pystytään järjestämään ja hakijaan ollaan yhteydessä aikataulun selvityä. Hakijan hakemus on tullut lautakunnassa vireille 6.4.2018 ja vastaaja on antanut vastauksensa 18.5.2018. Vastaaja on kiistänyt syrjinnän, mutta todennut, ettei se voi ottaa kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen kantaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa ensinnäkin, että kohtuullisen mukautuksen epäämistä pidetään yhdenvertaisuuslain 8 §:n 2 momentin mukaan laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Kuten yhdenvertaisuuslain esitöissä (s. 80) on todettu, kohtuullinen mukautus tulee toteuttaa kohtuullisessa ajassa mukauttamispyynnön esittämisestä, mutta laki ei tunne mukautuksen toteuttamisen tarkkaa aikarajaa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo sekä hakijan että vastaajan esittämien seikkojen perusteella selvitetyn, että vastaaja on jossakin vaiheessa ennen ensimmäisen vastauksensa lautakunnalle antamista hankkinut ravintolan ovelle luiskankin. Lautakunnalle ei ole käynyt selväksi, milloin luiska on tarkalleen asennettu. Lautakunta katsoo johtopäätöksensä, että kun vastaaja on hakijan esittämästä kirjeenvaihdosta ilmenevästi ryhtynyt välittömästi selvittämään luiskankin hankkimiseen liittyvää asiaa ja kun luiska on sittemmin asennettu, vastaajan ei ole selvitetty toimineen vastoin mukautuksen toteuttamisen kohtuullisen ajan vaatimusta.

Hakija on arvioinut asennetun luiskankin olevan määräystenvastainen. Vastaajan mukaan se oli teettänyt luiskankin ammattilaisyriyksellä, ja luiska oli vaatimustenmukainen ja turvallinen. Vastaaja on toimittanut lautakunnalle koko oven leveydelle asennetusta luiskasta kuvia.

Kuten yhdenvertaisuuslain esitöissä (s. 80) on todettu, kohtuullisen mukautuksen tulee olla olosuhteisiin soveltuva, tarkoituksenmukainen ja turvallinen eikä mukautuksesta saa aiheutua vahingon vaaraa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että hakija on esittänyt luiskankin määräystenvastaisuudesta ainoastaan arvailuja eikä ole yksilöinyt esimerkiksi mitään luiskankin

turvallisuustekijöihin liittyvää seikkaa, jonka perusteella lautakunnalla olisi aihetta arvioida vastaajan toteuttaman kohtuullisen mukautuksen olevan olosuhteisiin sopimaton. Hakija ei ole myöskään yksilöinyt hänen sisäänpääsyynsä liittyvää muuta syrjintää eikä ole edes väittänyt, että luiskaa ei sinänsä olisi pidettävä lain tarkoittamana kohtuullisena mukautuksena.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta arvioi vastaajan tekemän mukautuksen asianmukaiseksi.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakijan hakemuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 4 § 4 momentti, 8 § 1 ja 2 momentti, 15 § 1 ja 2 momentit ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 2 artikla, 5 artikla 2 ja 3 kohdat, 9 artikla 1 ja 2 kohdat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Paula Ilveskivi, Pirkko Mahlamäki, Jukka Siro ja Sonya Walkila. Asian esittelijä Maria Peltoniemi.